

УДК 349.3

Ю. В. Сокоринський
кандидат юридичних наук

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Процес здійснення останніх пенсійних реформ в Україні мав складний та неоднозначний характер, тому нині у вітчизняній правовій літературі спостерігається наукова дискусія щодо його подальшого продовження. Специфіка пенсійної системи полягає у тому, що сучасний стан її правового регулювання та практика реалізації мають постійно реагувати на зміни в політиці, економіці, суспільстві тощо. Тож, сучасні соціально-політичні процеси в українському суспільстві та проблеми правового регулювання пенсійного забезпечення спонукають вітчизняну науку здійснювати пошук шляхів його удосконалення, які врахують актуальні чинники сьогодення. Саме тому дослідження тенденцій подальшого розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення, а також світового та європейського досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення є важливим для нашого дослідження, адже очевидним є те, що без фундаментальних наукових досліджень можливих напрямів розвитку пенсійного забезпечення в нашій державі, а також без урахування змін у різноманітних сферах нашої держави перехід на якісно новий рівень функціонування пенсійної системи в Україні є неможливим.

Правовому регулюванню пенсійного забезпечення в нашій державі завжди приділяється суттєва увага з боку законодавця, уряду, науковців, населення. Низка пенсійних реформ у новітній українській історії, спрямованих на наближення вітчизняного законодавства до європейських стандартів, не вирішила усіх наявних проблем пенсійного забезпечення в Україні, отже, є підґрунтя для подальшого удосконалення правового регулювання у цій сфері. Тенденції розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення є тією категорією, що окреслює стратегічні напрями, які дадуть змогу здійснити перехід пенсійної системи на якісно новий рівень функціонування. Тенденції за своєю сутністю є тимчасовими явищами, тому на кожному етапі розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення вони відрізняються. Тож питання тенденцій подальшого розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення не втрачає своєї актуальності і залишається важливим для нашого дослідження. У рамках нашого дослідження важливим є встановлення тих тенденцій, які є характерними нині та відповідають чинному правовому регулюванню пенсійного забезпечення в нашій державі.

Починаючи із середини 90-х років минулого століття розвиток правового регулювання усіх сфер суспільного життя України характеризуються встановленням чіткого вектору на інтеграцію в європейське та світове співтовариство. Однією із головних тенденцій втілення цієї задачі є впровадження в різноманітних сферах міжнародних стандартів та принципів, а також удосконалення вітчизняного законодавства на основі зарубіжного досвіду. В умовах євроінтеграційних процесів у нашій державі запозичення в національне законодавство світового та європейського досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення є необхідним, адже аналіз наукової літератури свідчить, що вдосконалення національного законодавства є ефективнішим, якщо при цьому його розробники враховують, як вирішуються такі проблеми в іноземних державах. Тому аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення є вкрай необхідним для нашого дослідження, адже це сприятиме формуванню в Україні пенсійної політики в інтересах населення.

Враховуючи, що зміни у правовому регулюванні пенсійної системи відбуваються постійно, визначення тенденцій подальшого розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення, а також світового та європейського досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення є актуальним питанням для дослідження, адже, незважаючи на те, що протягом незалежності нашої держави пенсійне забезпечення зазнавало неодноразового реформування, наша робота свідчить про те, що усі проблеми не були вирішеними. Встановлення тенденцій розвитку та світового і європейського досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення є одним із шляхів для їх вирішення.

Дослідження питань тенденцій розвитку та світового і європейського досвіду правового регулювання пенсійного забезпечення постійно перебуває у колі зору вітчизняних науковців. Серед дослідників, які в тій чи іншій мірі здійснили внесок в їх розробку, визначимо таких: В. М. Беницька, С. В. Вишновецька, О. А. Дороніна, С. В. Дріжчана, М. І. Іншин, Т. М. Козак, А. І. Колодін, Н. П. Коробенко, В. Л. Костюк, Т. В. Кравчук, Л. Г. Креховецька, Л. І. Лазор, О. Я. Лаврів, К. В. Павлюк, Н. В. Саїнчук, Я. В. Сімутіна, А. В. Скоробагачко, М. П. Стадник, А. Ю. Стопчак, Г. В. Татаренко, Н. В. Ткаченко, Н. М. Хуторян, В. О. Швець, М. М. Шумило, Г. Я. Яременко тощо. Втім, специфіка дослідження питань тенденцій та за-

рубіжного правового регулювання будь-якого правового інституту полягає в тому, що такі дослідження ніколи не втрачають своє доцільності.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що багато науковців у своїх роботах намагаються прогнозувати шляхи подальшого удосконалення розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення в нашій державі. Так, А. Бережна у своїй роботі звернула увагу на такі тенденції: 1) враховуючи процес старіння населення в Україні, є тенденція збільшення навантаження пенсіонерів на працездатне населення; 2) більш досконале впровадження трирівневої пенсійної системи, що дасть змогу зробити пенсійну систему більш фінансово збалансованою та стійкою, і це, своєю чергою, застрахує працівників від зниження загального рівня доходів після виходу на пенсію [1, с. 16]. Незважаючи на те, що цій позиції вже шість років, обидві тенденції залишаються актуальними до цих пір. Щодо першої тенденції, як нами зазначалось у процесі дослідження проблем, вона є повною мірою негативним напрямом. Старіння населення при теперішній пенсійній системі означає, що в майбутньому в нашій державі виникнуть проблеми із наповненням бюджету Пенсійного фонду, а також із підвищенням рівня пенсійного забезпечення, адже нині весь його тягар, по суті, лежить на працюючих громадянах та на державі, яка з року в рік заповнює дефіцит бюджету Пенсійного фонду коштом Державного бюджету України. Якщо державі так і не вдасться залучити населення до системи недержавного пенсійного страхування, а накопичувальна система не продемонструє своєї ефективності, в умовах кількісного переважання непрацюючого населення над працюючим з'явиться необхідність у кардинальній зміні пенсійної системи. Інша тенденція, виділена А. Бережною, пов'язана із впровадженням трирівневої пенсійної системи. З одного боку, цей напрям не можна назвати актуальним, адже запровадження трирівневої системи варто пов'язати із прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-IV [2], тобто фактично ця система існує протягом останніх шістнадцяти років. З іншого боку, накопичувальна система пенсійного страхування набуває запровадження лише з 1 січня 2019 р. із набуттям чинності відповідного положення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 р. № 2148-VIII [3], а недержавне пенсійне страхування за тими показниками, які були наведені нами в цій роботі, із часом не набула поширення. Тому, враховуючи, що в поточному році бюджет Пенсійного фонду України знову є дефіцитним, накопичувальна система пенсійного страхування лише набула запровадження, а недержавне пен-

сійне страхування все ще не користується популярністю, доцільним є припущення, що подальший розвиток правового регулювання пенсійного забезпечення необхідно пов'язати із заходами, спрямованими на належне функціонування усіх трьох рівнів пенсійної системи.

Ще однією тенденцією, виділеною авторами монографії «Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні», є набуття більшої значущості та актуальності питань страхового стажу. Дослідники звертають увагу на те, що на момент написання їхньої праці саме страховий стаж забезпечував можливість отримання пенсії за віком. Наприклад, пенсія за вислугу років ґрунтується саме на стажі роботи, хоча і має спільні риси з пенсією за віком [4, с. 148]. По суті, ця тенденція вже є реалізованою в нормах Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 р. № 1788-XII [5]. Зокрема, в ст. 12 встановлено, що право на пенсію за віком мають чоловіки після досягнення 60 років і при стажі роботи не менше 25 років та жінки після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 20 років. Тобто навіть, встановлюючи пенсії за віком, законодавець все одно визначив вимоги мінімального необхідного страхового стажу. Як свідчить подальший аналіз цього нормативно-правового акта, зміни, внесені до його змісту протягом останніх кількох років, також були пов'язані з уточненням страхового стажу спеціальних категорій працівників, як-от працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, трактористи-машиністи, безпосередньо зайняті у виробництві сільськогосподарської продукції в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну тощо. Тобто, на нашу думку, ця тенденція вже є реалізованою, адже в чинному пенсійному законодавстві навіть пенсії за віком ґрунтуються на наявності в осіб страхового стажу. Загалом питанням страхового стажу присвячено низку норм Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 р. № 1788-XII [5], отже, розвиток пенсійного законодавства у цьому напрямі вже відбувся.

Деякі дослідники у своїх роботах звертають увагу на світові тенденції розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення. На нашу думку, в умовах, коли Україна регулярно запозичує досвід інших держав у питаннях правового регулювання різноманітних правових інститутів, а також з огляду на євроінтеграційні процеси в нашій державі звернення до аналізу загально-

світових тенденцій є цілком припустимим у рамках нашого дослідження. Так, К. В. Павлюк виділила такі світові тенденції розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення: 1) масово підвищується пенсійний вік; 2) з урахуванням зростання кількості пенсіонерів багато держав починають скорочувати витрати на їхнє утримання; 3) посилюються умови для дострокового виходу на пенсію, а також дедалі більше «заохочується» продовження роботи на пенсії та вихід на пенсію після настання пенсійного віку; 4) солідарний принцип пенсійного забезпечення залишається основою для пенсійних систем, але водночас продовжують розвиватися накопичувальна пенсійна система та індивідуальні накопичувальні плани; 5) деякі країни збільшують ставки страхових відрахувань [6, с. 1–2]. Проблема пенсійного віку вже була раніше розглянута нами у цій роботі. К. В. Павлюк звертає увагу на те, що в країнах із перехідною економікою, де раніше пенсійний вік у середньому становив 60 років для чоловіків і 55 років для жінок, тепер пенсійний вік становить у середньому 65 та 63 роки. Для прикладу, наводиться досвід Угорщини, в якій пенсійний вік було підвищено із 62 до 65 років, Португалії – із 65 до 66 років, Словенія з 58 до 60 або 65 років залежно від тривалості сплати внесків. Бельгія, Іспанія, Канада, Німеччина, Нідерланди, Австралія взяли на себе обов'язок поступово підвищити пенсійний вік до 67 років [6, с. 1]. Раніше нами зазначалось, що такий шлях є неприйнятним для України. Наприклад, із 100 000 осіб віком 20–64 роки у 2013 р. не доживали до 65 років 39,7% чоловіків в Україні [7, с. 57]. Тобто при підвищенні пенсійного віку для чоловіків в Україні до 65 років близько 40% не дожили б до нього. Для порівняння, такий відсоток у Польщі становить 25,2%, а у Швеції – 10,5% [7, с. 57]. Іншими словами, передчасна смертність чоловіків України у чотири рази вища, ніж у Швеції, та в півтора рази вища, ніж у Польщі. За таких умов підвищення пенсійного віку в Україні є неприйнятним, адже, як наслідок, значна частина із них не доживатиме до пенсійного віку.

Щодо наступної тенденції, скорочення витрат на утримання пенсіонерів, К. В. Павлюк звертає увагу на те, що Бельгія та Греція зупинили індексацію пенсій, а Фінляндія, Швеція, Португалія, Словаччина, Німеччина відтепер прив'язують розмір пенсійного забезпечення виключно до інфляції, в той час як раніше в цих державах індексація прив'язувалася не лише до темпів інфляції, а й до зростання зарплат [6, с. 1]. Ця тенденція є характерною і для України ще починаючи із запровадження трирівневої системи у зв'язку із прийняттям Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-IV [2].

Метою трирівневої системи є зменшення навантаження на державу, адже значна частина бюджету Пенсійного фонду України нині покривається коштом Державного бюджету України. Враховуючи, що в майбутньому співвідношення пенсіонерів та працездатних громадян зміниться ще радикальніше, держава вже нині має вживати заходи, у тому числі й нормативно-правові, щоб бути готовою до таких змін. Одним із них є довгоочікуване запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування з 1 січня 2019 р. Спрогнозуємо, що в подальшому держава також намагатиметься зменшувати пенсійне навантаження на Державний бюджет України.

Тенденцію посилення умов для дострокового виходу на пенсію К. В. Павлюк пояснює тим, що в Португалії, в принципі, не передбачено випадків для раннього виходу на пенсію, у Польщі кількість осіб, які мають право на ранній вихід на пенсію, за останні 8 років було зменшено в 2 рази, а в Іспанії в разі дострокового виходу на пенсію її розмір зменшується на 7% за кожен рік [6, с. 2]. В Україні ця тенденція має дещо інший вигляд. Як нами було встановлено раніше у цій роботі, останніми роками законодавець активно скорочує перелік сфер, для яких є притаманним спеціальне пенсійне забезпечення. Зокрема, спеціальне пенсійне забезпечення більше не характерне для сфер, на проблематику яких переважно вказували вітчизняні вчені – державні службовці, народні депутати, судді тощо. На нашу думку, посилення умов для дострокового виходу на пенсію є логічним продовженням для актуальної в Україні тенденції, адже, дійсно, нині для пенсійного забезпечення нашої держави характерна наявність великої кількості сфер, в яких працюючі особи мають право на ранній вихід на пенсію – підземні роботи, роботи з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці: трактористи-машиністи, безпосередньо зайняті у виробництві сільськогосподарської продукції в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну тощо [5]. Якщо наявна в Україні тенденція триватиме, то наступним її етапом мають стати поступове зменшення і повна ліквідація випадків для раннього виходу на пенсію.

М. М. Шумило звертає увагу на загальносвітову тенденцію, яка водночас є характерною і для України, – відхід від концепції патерналістичної соціальної держави, згідно з якою основний тягар із соціального захисту лежить на державі, і перехід до більш широкого застосування і розширення методів реалізації соціальної політики, спрямованих

на запобігання соціальним ризикам [8, с. 79]. За такої тенденції поступово відбувається перехід до такої системи, за якої наявність та розмір соціальних виплат залежать від активної трудової діяльності громадян та участі в соціальному страхуванні. Тобто кожна особа самостійно має здійснювати все можливе для забезпечення свого життєвого рівня нині і в майбутньому. За таких умов відбувається перетворення ролі держави із забезпечувача населення пенсіями на гаранта, регулятора та організатора функціонування пенсійної системи. В Україні це знаходить своє підтвердження, зокрема, в запровадженні трирівневої системи пенсійного забезпечення та передачі одного із рівнів недержавним суб'єктам. Також заслуговує на увагу зменшення сфер спеціального пенсійного забезпечення, яке, безумовно, також є свідченням зміни ролі держави в забезпеченні різних категорій населення.

Таким чином, дослідження наукової літератури засвідчило актуальність **тенденцій розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення:**

1) тенденція збільшення навантаження на працездатне населення через поступове старіння населення;

2) тенденція досконалішого впровадження трирівневої пенсійної системи;

3) тенденція кодифікації пенсійного законодавства шляхом прийняття Пенсійного кодексу України;

4) тенденція скорочення витрат держави на утримання пенсіонерів;

5) тенденція зменшення кількості сфер, для яких притаманне спеціальне пенсійне забезпечення;

6) тенденція полегшення страхового навантаження на роботодавців;

7) тенденція перетворення ролі держави із забезпечувача населення пенсіями на гаранта, регулятора та організатора функціонування пенсійної системи.

Тенденція збільшення навантаження на працездатне населення через поступове старіння населення полягає у тому, що в Україні співвідношення працездатного та непрацездатного населення змінюється в сторону останнього. Враховуючи, що нині в Україні повноцінно працює лише солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, основний тягар навантаження щодо формування бюджету Пенсійного фонду України лягає на меншу частину населення держави, а також на Державний бюджет України. Тому очевидно, що подальші зміни до пенсійного законодавства будуть спрямовані на зменшення навантаження на працездатне населення та Державний бюджет України.

Тенденція досконалішого впровадження трирівневої пенсійної системи, по суті, реалізовується сьогодні. Так, одним із проявів цього напряму є запровадження накопичувальної системи пен-

сійного страхування із 1 січня 2019 р. Також передбачається подальший розвиток цієї системи, а також системи недержавного пенсійного забезпечення, оскільки в державі відсутні можливості й надалі здійснювати підтримку бюджету Пенсійного фонду України в тих самих обсягах, в яких вона здійснюється сьогодні.

Тенденція кодифікації пенсійного законодавства шляхом прийняття Пенсійного кодексу України є доволі оптимістичним прогнозом. По-перше, про існування такої тенденції свідчить проект Пенсійного кодексу України № 4290а від 16.07.2014 р. [9]. По-друге, чимало вітчизняних науковців наголошують на тому, що прийняття Пенсійного кодексу України вирішить більшість наявних проблем правового регулювання пенсійного забезпечення. По-третє, однією з основних проблем правового регулювання пенсійного забезпечення є складність та заплутаність пенсійного законодавства. Тому, на нашу думку, вітчизняний законодавець ще повернеться до питання прийняття Пенсійного кодексу України.

Тенденція скорочення витрат держави на утримання пенсіонерів мала місце в Україні протягом останніх кількох років. Так, дефіцит бюджету Пенсійного фонду України становив у 2015 р. 31,8 млрд грн, у 2016 р. – 85,6 млрд грн, у 2017 р. – 56,1 млрд грн. У 2018 р. дефіцит бюджету Пенсійного фонду згідно із затвердженим бюджетом Пенсійного фонду на 2018 р. становив 21,4 млрд грн [10]. Тобто ці цифри свідчать про те, що дійсно витрати держави на утримання пенсіонерів поступово скорочувались, і з часом дефіцит бюджету Пенсійного фонду України міг зникнути взагалі. Втім, у Законі України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» від 23.11.2018 р. № 2629-VIII [11] до Державного бюджету України на 2019 р. закладена сума в 166,5 млрд грн. Тобто значно більше, ніж було до того. Водночас довгоочікуване запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування із 1 січня 2019 р. свідчить про те, що законодавець намагається скоротити витрати на утримання пенсіонерів. Тому зробимо припущення, що тенденція скорочення витрат держави на утримання пенсіонерів у майбутньому триватиме.

Тенденцію зменшення кількості сфер, для яких притаманне спеціальне пенсійне забезпечення, ми вже зазначали в цій роботі. Зокрема, раніше в низці спеціальних нормативно-правових актів встановлювались особливі порядки пенсійного забезпечення щодо низки категорій працівників. У багатьох випадках спеціальне пенсійне забезпечення досі має місце – свідченням цього зокрема є положення Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених із військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 р. № 2262-XII та ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпе-

чення» від 05.11.1991 р. № 1788-ХІІ. Водночас у низці сфер спеціальне пенсійне забезпечення було скасоване. Наприклад, згідно із п. 12 ст. 20 Закону України «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 р. № 2790-ХІІ, пенсійне забезпечення народних депутатів здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-ІV. Аналогічна норма встановлена в ст. 90 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII, нормах Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII, Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII та інших нормативно-правових актах. Також є висока ймовірність того, що така політика держави продовжиться і в майбутньому. Отже, у нас дійсно є підстави стверджувати про існування цієї тенденції.

Тенденція полегшення страхового навантаження на роботодавців знаходить своє підтвердження в раніше наведеному нами в цій роботі прикладі – нині ставка Єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становить 22% від суми нарахування заробітної плати, а в 2014 р. вона становила 34,7% від суми нарахування заробітної плати [12]. Не виключено, що в майбутньому за умови розвитку накопичувальної системи пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення дана тенденція продовжиться.

Тенденція перетворення ролі держави із забезпечувача населення пенсіями на гаранта, регулятора та організатора функціонування пенсійної системи, по суті, окреслює в своєму змісті більшість виділених нами тенденцій. Вона полягає у тому, що всі подальші зміни до пенсійного законодавства України будуть здійснені з метою зменшення ролі держави в пенсійному забезпеченні населення. Поступово здійснюється звуження функцій держави та залучення до пенсійної системи недержавних елементів, щоб розвантажити і без того проблемний Державний бюджет України.

Таким чином, у процесі дослідження нами встановлено низку стратегічних напрямів, згідно з якими розвивається чи буде розвиватись у майбутньому правове регулювання пенсійного забезпечення.

Література

1. Бережна А. Проблеми фінансового забезпечення Пенсійного фонду України. *Вісник економічної науки України*. 2013. № 2. С. 12–17.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49. Ст. 376.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій : Закон України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 40-41. С. 5. Ст. 383.

4. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні : монографія / Хуторян Н. М., Вишновецька С. В., Дріжчана С. В., Іншин М. І. та ін. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. М. Хуторян. Київ : Ін Юре, 2012. 540 с.

5. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. № 1788-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 3. Ст. 10.

6. Павлюк К. В. Пенсійні системи: світові тенденції та зарубіжний досвід. URL: <http://eterna.law/content/pension.pdf>.

7. Левчук Н. М. Здоров'я і тривалість життя в Україні у контексті формування передумов інноваційної зайнятості. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 1. С. 54–65.

8. Шумило М. М. Сучасний стан та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні (за матеріалами наукового повідомлення на засіданні Президії НАН України 21 грудня 2016 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 2. С. 76–87.

9. Пенсійний кодекс України. Проект № 4290а від 16.07.2014 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51712

10. Дефіцит Пенсійного фонду України поступово зменшується. URL: <http://www.fpsu.org.ua/naprjamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya>.

11. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 50. С. 5. Ст. 400.

12. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 61. С. 13. Ст. 2108. Код акта 52354/2010.

Анотація

Сокоринський Ю. В. Тенденції розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення. – Стаття.

У статті проаналізовано специфіку напрямів розвитку правового регулювання пенсійного забезпечення. Виведено їх чіткий перелік. Розкрито зміст кожної з них, надано їх теоретико-правову характеристику.

Ключові слова: тенденції розвитку, правове регулювання, пенсійне забезпечення, пенсійне законодавство, соціальне забезпечення.

Аннотация

Сокоринский Ю. В. Тенденции развития правового регулирования пенсионного обеспечения. – Статья.

В статье проанализирована специфика направлений развития правового регулирования пенсионного обеспечения. Выведен их четкий перечень. Раскрыто содержание каждого из них, предоставлена их теоретико-правовая характеристика.

Ключевые слова: тенденции развития, правовое регулирование, пенсионное обеспечение, пенсионное законодательство, социальное обеспечение.

Summary

Sokorynskyi Yu. V. Trends in the development of legal regulation of pensions. – Article.

The article analyzes the specifics of the development of legal regulation of pension provision. Their clear list of them is displayed. The content of each of them is disclosed and their theoretical and legal characteristics are given.

Key words: development tendencies, legal regulation, pension provision, pension legislation, social security.